

VELDPOST SUMATRA

Colofon

ISBN: 978 90 8954 839 9

1e druk 2016

© 2016, Peter Penders

Uitgeverij Elikser

Ossekop 4

8911 LE Leeuwarden

www.elikser.nl

Vormgeving omslag en binnenwerk: Evelien Veenstra

Het originele dagboek is opgeslagen in het Nederlands Instituut voor Militaire Historie in Den Haag en kan daar worden ingezien.

Het dossiernummer is: NIMH Toegang 545 Collectie Sweep, egodocumenten Nederlands-Indië, 1945-1950, inventarisnummer 378, dagboek J.H.M. de Haas.

Verkort: NIMH, 545 Sweep, inv.nr. 378.

Voor meer informatie: www.veldpostsumatra.nl

Niets uit deze uitgave mag worden veeelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op wat voor wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur en de uitgeverij.

This book may not be reproduced by print, photoprint, microfilm or any other means, without written permission from the author and the publisher.

VELDPOST SUMATRA

PETER PENDERS

Voorwoord

Er is veel geschreven over de zogenaamde politionele acties in Nederlands-Indië gedurende de periode 1946 tot 1950, die tegenwoordig een koloniale oorlog mogen worden genoemd. Veelal werden daarbij de politieke achtergronden belicht. Minder aandacht was er voor de militair te velde die een dienstplicht van drie jaar ononderbroken op een van de eilanden moest vervullen. Als erover werd gepubliceerd, ging het meestal over de strijd op Java. Daarom is het bijzonder om een dagboek aan te treffen dat de gebeurtenissen beschrijft op Sumatra, waarover niet zoveel bekend is. Het meest bijzondere is echter dat een soldaat 1e klasse gedurende die drie jaar nagenoeg elke dag aantekeningen heeft gemaakt over zijn dagelijks leven. Al lezend raakte ik gefascineerd door de inhoud. Het is het verhaal van een gewone soldaat die tegen zijn wil naar Indië is gestuurd en daar probeert er het beste van te maken.

Het is fascinerend hoe een jongeman trefzeker de situatie waarin hij verkeert observeert en in nagenoeg foutloos Nederlands opschrijft. In het begin strak in briefvorm maar allengs wordt het een dagboek waarin hij zeer persoonlijke gedachten noteert. Ik vond het een voorrecht en een buitenkans om dit document in handen te krijgen en om er een boek van te maken.

Ik kreeg niet alleen een grote hoeveelheid geschreven tekst maar ook een album met veel foto's, weliswaar met de kwaliteit die je van een boxcamera kunt verwachten, maar passend bij de beschreven gebeurtenissen uit een ver verleden. Niet alleen dat, ik trof ook een groot aantal kranten en knipsels aan met namen als *Het Nieuwsblad voor Sumatra*, *Medan Bulletin* en *De Klewang*.

Om een leesbaar verhaal te maken bleek het nodig om een aanzienlijke hoeveelheid tekst weg te laten. Het betreft pure familieaangelegenheden, uitgebreide beschouwingen over de gespeelde voetbalwedstrijden en ook telkens terugkerende beschrijvingen van het weer en van de slechte wegen. Ook zijn technische details over zijn voertuigen, hij was chauffeur bij de verbindingstroepen, weggelaten zoals het vaak noemen van de onderdelen van een motor.

De dagboekteksten vormen de basis van dit boek. Daarnaast zijn krantenartikelen uit die tijd opgenomen. Voor een beter begrip bevat het boek veel achtergrondinformatie zoals de voorgeschiedenis, de politieke ontwikkelingen en verklaringen van begrippen.

HOOFDSTUK 1

We zullen 't roeien, we zijn met zestig kameraden onder elkaar. Geef ons moed en vertrouwen

5 januari 1947-23 juni 1947

Han de Haas krijgt een oproep om zich op 8 november 1946 te melden in de Hojelkazerne in Utrecht om daar zijn dienstplicht te vervullen. Zijn rekrutentijd valt in een van de koudste winters van de vorige eeuw. Dat hield in een tekort aan kolen omdat de rivieren en kanalen waren dichtgevroren en er geen aanvoer uit Limburg mogelijk was. Nederland herstelde zich langzaam van de verschrikkingen van de Tweede Wereldoorlog. Veel primaire levensbehoeften waren nog op de bon. De radio zweeg tussen vijf en zeven uur 's avonds om stroom te sparen. Deze schaarste zal telkens terugkeren in de dagboeknotities. Nederland begon een oorlog die het land niet kon betalen. Een bevelvoerend officier van soldaat De Haas verwoordde het treffend: "We moeten roeien met de riemen die we niet hebben."

De Haas' notities beginnen als hij wordt overgeplaatst naar een kazerne in Den Haag, in afwachting van zijn reis naar Indië.

5 januari 1947

Op weg van de kazerne in Utrecht naar de kazerne in Den Haag. Per trein anderhalf uur sporen en vanaf Staatsspoor¹ met auto naar de kazerne. We kwamen langs het Bezuidenhout, de verhalen zijn niet overdreven dat het daar erg gebombardeerd is. Een enorm stuk is totaal verwoest. Verder ging het al gauw door machtige villawijken en langs nachtelijke bossen naar Waalsdorp, waar verschillende kazernes liggen. De Frederikkazerne, de Alexander- en Waalsdorpkazerne. We liggen in de duinen en als ik van mijn bed uit het raam kijk, zie ik in de verte de Waalsdorper schietbaan liggen, waar in de bezetting honderden verzetsstrijders en nu Mussert en consorten geëxecuteerd werden.

¹ Het tegenwoordige Den Haag Centraal.

We krijgen springmatrassen, heel wat beter dan de bedden in Utrecht. Ik heb gelukkig een bovenbed onder een raam waardoor ik een prachtig vergezicht heb. De zaal is centraal verwarmd, maar een nadeel is dat we met vijftig man op een zaal liggen.

Verlofpas

De commandant van Verb. Afd. II Divisie verleent aan den sold. De Haas JHM geboren 3-10-26, legernummer (Army Number) 261003090 9 dagen verlof ingaande Zondag 11 Mei '47.

Terugkeer op Maandag 19 Mei '47.

Aard van het verlof: Inschrijvingsverlof.

Utrecht 10 Mei 1947

28 mei 1947

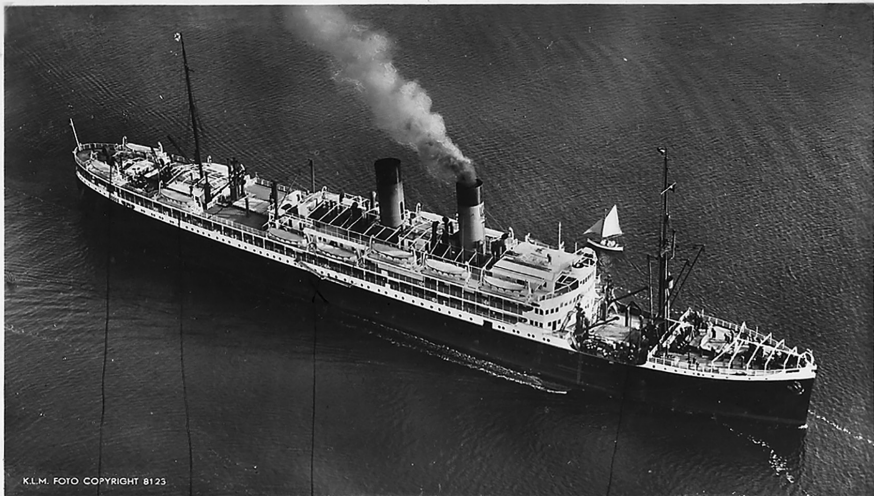
We vervelen ons hier dood. Er wordt niks uitgevoerd de hele dag. Maar overmorgen is het zover. Waarschijnlijk met de trein naar Amsterdam en meer weet ik niet. Maar denk erom: tot drie dagen na vertrek van het schip worden de brieven nog in Port Said afgeleverd. Vergeet niet de kruislijnen dwars over de enveloppen. Na aankomst in Batavia vervallen die. Het adres is dan voor de rest nog precies hetzelfde. Voor de zekerheid nogmaals: chauffeur/seiner J. de Haas, no. 261003090, IIIe Compagnie L. Peloton Verb. Afd. IIe divisie, Veldpostkantoor Batavia (dus niet Port Said).

Ik zal de brieven nummeren (deze is 1) dan kunt u altijd zien of u ze allemaal hebt ontvangen.

SS Johan de Witt, 21 augustus 1920 – 15 december 1948

Kiellegging: 29 juli 1916. Stapelloop: 2 mei 1919. Eerste reis: 21 augustus 1920. In 1932 werd ze opgelegd in Amsterdam. Op 22 juli 1932 werd het schip overgebracht naar de ADM voor een verbouwing. De eerste reis na deze verbouwing naar Nederlandsch-Indië ving op 25 oktober 1933 aan. In september 1940 te Sydney verbouwd tot Troepentransportschip

voor ca. 3.000 man. Op 30 september 1940 eerste vertrek met troepen van Sydney naar Suez. Het schip werd op 11 februari 1946 weer overgedragen aan de Stoomvaart Maatschappij Nederland waarna zij werd vercharterd aan Frankrijk voor het vervoer van troepen van Marseille naar Saigon te Frans Indochina. Daarna werd het schip ingezet als troepentransportschip naar Nederlandsch-Indië en als repatriantschip van Nederlandsch-Indië naar Nederland. Op 15 december 1948 verkocht en herdoopt in SS Neptunia. Op 2 december 1957 op weg van Boston naar Cobh in Ierland bij aankomst op Daunt Dock lekgestoten en in zinkende toestand aan de grond gezet in Whitegates Roads. De 31 passagiers en de bemanning konden het schip tijdig verlaten. Dezelfde dag nog werd het vlot gebracht, echter weer in zinkende toestand aan de grond gezet en later total loss verklaard. Het wrak werd verkocht aan NV Levie Simons te Hendrik Ido Ambacht en later opnieuw vlot gebracht om in Nederland te worden gesloopt.

S.S. "Johan de Witt"

afgedeel. extraal slapen..

Stoomvaart Maatschappij "Nederland"

werd onderzekt.....!

Aan boord van de Johan de Witt (links soldaat De Haas).

Aan boord van de Johan de Witt, 30 mei 1947
Ben op het ogenblik een half uurtje aan boord.

We zijn vanmorgen om half vijf opgestaan en om half tien zijn we uit Den Haag vertrokken. Zijn in één keer door tot voor de boot gereden. Heb Theo² nog even gezien, wat me allemachtig goeddeed. Ik wou hem nog een lekker pakje Engelse sigaretten toegoaien, maar kon ze zo gauw niet vinden. Het was ook zo gauw gebeurd en de afzetting bij de boot is te goed.

Generaal Baaij was er en een militaire kapel. We kregen nog een pakje sigaretten, een kop koffie en daar gingen we. Ik moet zeggen dat de organisatie prima is. Nog nooit heb ik in het leger gezien dat iets vlot verliep. Het is ook een prachtboot, u kunt zich niet voorstellen hoe luxe alles is. Zo'n hotel is gewoonweg niet denkbaar. Ik ben nu tamelijk moe want we hebben ons rot gesjouwd. In de trein hadden we natuurlijk alles afgesmeten zodat Theo niet kon zien wat we zoal bij ons hadden. Ik wed dat hij geschrokken zou zijn, zo krijgshaftig zagen wij eruit.

2 Oudste broer van Han.

Ons peloton slaapt in hangmatten, die we 's avonds gewoon aan de zolder hangen en dan maar pitten. Ik wou er nog een foto van laten maken, met volle bepakking, maar ik vind het zonde, want ik moet zuinig zijn op mijn filmpjes.

PS Ik hoor zojuist dat we regelrecht naar Medan gaan. Hoop echter dat het niet zo is.

Dit is het moment waarop soldaat De Haas voor het eerst hoort wat zijn bestemming is en waar hij de komende drie jaar zal doorbrengen: Noord-Sumatra. Wat zal hij van dat gebied hebben geweten? Waarschijnlijk heel weinig met zijn 18 jaren, ofschoon dit gebied is beladen met een zeer turbulente geschiedenis.

De Atjeh-oorlog

Atjeh is de meest noordelijke provincie van Sumatra. Tot op de dag van vandaag heeft het grote moeite met het erkennen van gezag en zeker in de koloniale tijd. Tijdens de Atjeh-oorlog, die duurde van 1873 tot 1914, werd het sultanaat Atjeh onder het Nederlands koloniaal bewind gebracht. Generaal Van Heutsz beëindigde op bloedige wijze deze oorlog, waarna hij als een held werd vereerd.

In 1947 was deze naam nog niet besmet zoals thans het geval is. In het niet ver van Han de Haas zijn geboorteplaats gelegen Zaltbommel woonde toen een hoogbejaarde kapper, die elke dag Van Heutsz moest scheren tijdens zijn veldtochten. Om die reden werd de kapper op straat met respect begroet.

De Tweede Wereldoorlog

Over de gebeurtenissen in Indië tijdens de Tweede Wereldoorlog, zo kort na de Duitse bezetting van Nederland, zal hij slecht op de hoogte zijn geweest, laat staan hoe de strijd op Sumatra verliep. Zijn verblijf aldaar was echter een gevolg van deze oorlog. De bezetting van Nederlands-Indië door het Japanse Keizerrijk was de aanleiding tot het uitroepen van een onafhankelijk Indonesië. Japan toonde aan dat het mogelijk was om een westerse koloniale mogendheid te verslaan en dat gaf Soekarno de moed om in augustus 1945 de vrije Republiek Indonesië uit te roepen.

In het dagboek komt slechts af en toe de Japanse bezetting ter sprake als bijvoorbeeld KNIL-militairen hun verhalen vertellen over die tijd en ook duikt nu en dan een achtergebleven Japanse soldaat op.

Het begon in december 1941 tijdens de Japanse verovering van Malakka. De geallieerde troepen, met name Britse en Australische eenheden, werden verplaatst naar het zuiden van Sumatra om daar de strijd voort te zetten. Dit geschiedde op verzoek van Nederland, waarbij ook assistentie werd gevraagd voor de verdediging van Java. Als eerste werden bestaande vliegvelden in gereedheid gebracht of nieuwe aangelegd en werden strategische wegen verbeterd.

Op 8 maart 1942 viel Java, waarna besloten werd om op Sumatra alle offensieve acties te beëindigen. De reden was dat alle aanvoer van strategische goederen vanuit Java plaatsvond. Daarna had de strijd op Sumatra uitsluitend een defensief karakter. Dit hield in dat West-Sumatra aan de Japanners werd overgegeven en dat Noord-Sumatra zo lang mogelijk werd verdedigd om een aftocht over zee mogelijk te maken.

Op 28 maart 1942 capituleerde Sumatra, toen generaal-majoor Overakker en tweeduizend soldaten zich overgaven in Koetatjane op Noord-Sumatra. Veel van deze soldaten werden later gedwongen een spoorlijn aan te leggen tussen Pekanbaru en Moera.

De blanke bewoners van Sumatra werden geïnterneerd in kampen. In het gebied waar de gebeurtenissen van dit dagboek zich afspelen, lagen kampen in Medan, Brastagi en Tebing Tinggi. Deze namen worden veelvuldig genoemd maar nooit in verband gebracht met de Japanse bezetting. Waarschijnlijk waren soldaat De Haas en zijn kameraden hiervan niet op de hoogte.

Tijdens de Japanse bezetting viel Sumatra onder het South East Asia Command (SEAC) onder bevel van admiraal Mountbatten. Dit had tot gevolg dat na de capitulatie van Japan op 15 augustus 1945 geheel Nederlands-Indië onder Brits opperbevel kwam, zo ook Sumatra. De Britse troepen zouden voor orde en veiligheid moeten zorgen tot Nederland deze taken zou overnemen. Echter, pas op 28 september landde het Britse leger op Sumatra.

Op 17 augustus 1945 riep Soekarno de Republiek Indonesië uit. Op dat tijdstip was er nog geen Nederlands gezag en voor Groot-Brittannië had ingrijpen geen prioriteit omdat het opnieuw bezetten van de Britse koloniën en de afvoer van hun troepen belangrijker waren. Het gevolg was een complexe situatie: Nederlanders werden door opstandelingen belaagd, de zogenaamde bersiap-periode, en moesten hun toevlucht zoeken in de kampen waaruit ze zojuist waren

bevrijd. De Japanse bewakers bleven op hun posten maar nu om de kampbewoners tegen agressie van buitenaf te beschermen.

Nederlandse troepen namen pas in maart 1946 de posities van het Britse leger over, niet eerder kon het leger in eerste instantie het Nederlands gezag herstellen. Aanvankelijk bestond dit leger uitsluitend uit vrijwilligers maar op den duur was dit niet voldoende en werden dienstplichtigen opgeroepen, zoals Han de Haas.

Aan boord van de Johan de Witt in Het Kanaal, 31 mei 1947

Het zal wel enkele weken duren voor u dit leest maar het is nu eenmaal gemakkelijker om elke dag iets te schrijven dan alles ineens en zo kan ik me de belangrijkste dingen gemakkelijker herinneren. Ik geloof dat ik een aardig idee heb. Ik peinsde er namelijk over om een dagboek te beginnen, maar is het niet veel gemakkelijker dat u mijn brieven bewaart en die als mijn dagboek beschouwt? Indien het niet te veel moeite is tenminste. Ik zal ze bovendien nummeren zodat dit al een hele vereenvoudiging is. Als u de brieven maar niet meegeeft om ze te laten lezen want dan komt er niets van terecht. Het bespaart me een hoop papier en inkt en bovendien: wat komt er doorgaans van een dagboek terecht? U kunt ze vanzelfsprekend bij ons thuis wel laten lezen. Ik hoop dat u begrijpt dat het geen heerszucht wil zijn, louter een gemakkelijke manier om mijn herinneringen te bewaren. Als ik nu echter elke dag naar uw gezondheid zou informeren en u alle goeds toe zou wensen dan zou mijn dagboek niet zijn doel bereiken. Dan laat ik dit dus veelal achterwege. Denk vooral niet dat ik daaromtrent niet nieuwsgierig ben. Dit is voortaan een zwijgende overeenkomst. Als ik een brief stuur zonder nummer hoort die niet bij de collectie.

Wat was ik blij Theo gisteren met mijn kijker uit de menigte te kunnen halen. Ik heb hem een hele tijd in 't oog kunnen houden. Het was een ontroerend ogenblik toen de Militaire Kapel opeens het Wilhelmus inzette. Prins Bernhard, generaal Baay en de andere hoge gasten salueerden toen de boot langzaam loskwam van de kade. Dit is geen sentimentaliteit van me, alle militairen aan boord kregen een raar gevoel, dat is zeker. Net buiten de haven kregen we sloepenrol (reddingsoefening).

We hebben 's nachts tot twee uur bij IJmuiden voor anker gelegen, daarna werden we geschut en ging 't verder. Vanmorgen prachtig weer, de Noordzee was net zo kalm als de Linge.

Het eten is prima. Buitengewoon! Vanavond nog een hoop sigaretten (Engelse, waterdicht verpakt) en nog veel meer van dat spul gehad. Ze willen ons wel paaien. We worden als heren behandeld.

De Engelse krijtrotsen gezien en dan niets dan water. De luidsprekers verkondigen 'tijd om te slapen'.

Golf van Biskaje, 1 juni 1947

Het weer is er niet beter op geworden. Koud en winderig. Volgens mij deinen we aardig maar volgens zeemansbegrippen is dit niks.

Vanmorgen om negen uur was er de hoogmis op het C-dek. De Jagers zongen hem.

2 juni 1947

Ik ben niet zeeziek maar ik heb net een gevoel of ik dronken ben, raar in mijn hoofd en zo. Ik blijf maar flink eten, dat is goed tegen zeeziekte.

Vanmorgen om tien uur kwam Kaap Finisterre in zicht. Door het donkere weer was er echter maar weinig van te zien.

3 juni 1947

(Rijkstelegraaf Scheveningenradio)

“Zien Portugese kust, niet zeeziek geweest, aan boord alles wel. Hartelijk gegroet Han.”

Vanmorgen om half zeven Lissabon gepasseerd.

Vanmiddag om half één passeerden we Kaap Vina, dat was anderhalf uur vroeger dan de verwachting was. Ik zal proberen te beschrijven hoe mooi het was. Dat lukt me toch niet, ik kon vanmiddag alleen de verzuchting slaken: “Ik wou dat ze dat huis op een kleurenfilm konden zien.” Het weer is prachtig, de zee kalm, de zon staat bijna loodrecht boven ons. De hemel diepblauw zoals we in Holland niet kennen. De rotsen van de kust steken loodrecht in zee. Dan volgt landinwaarts een vlakke en daarachter een gebergte. De rotsen hebben de grilligste

vormen, maar het mooist van alles zijn de kleuren. Het ene gedeelte rood, het andere weer grauw. De kaap zelf bestaat uit een vooruitstekende rots, een baai en dan weer een rots, met op elke rots een vuurtoren. In tegenstelling tot de zee was het water van de baai zuiver groen. Op de hoogte van de vuurtoren waren we slechts een paar honderd meter buiten de kust. Met mijn verrekijker kon ik de schapen op de heuvels zien grazen. In de baai lagen kleine zeilscheepjes. U zult zeggen: "Overdreven." Nee, ik kom woorden tekort. Ik kan met geen mogelijkheid met mijn pen de werkelijkheid benaderen. Net iets als de kleurenfilm 'De dief van Bagdad'.

4 juni 1947

Het is half tien 's avonds maar u moet niet vergeten dat uw tijd niet gelijk is aan de mijne. Elke dag gaat bij ons de klok dertig minuten vooruit. We hebben nu ook een limonadekaart waarop je tweemaal daags gratis limonade kunt krijgen. Vanavond film gezien op het dek. Vanmorgen vroeg de Sierra Nevada gezien.

5 juni 1947

Het wordt met de dag warmer. Voordat ik 's avonds mijn bed in kruip, even onder de douche (zout water natuurlijk) maar voordat je goed afgedroogd bent, zweet je al weer. Te veel douchen in zout water is verkeerd, vooral als je niet goed afdroogt, gevaar voor rodehond. Aan boord is er een wacht bij de drinkplaats. Mag alleen gebruikt worden om een slokje water te drinken.

Elke dag Indische vorming waarin onder meer hygiëne, het gevaar van de vrouwen en dergelijke, besproken wordt. Wat dat betreft hoeft u zich geen zorgen te maken. Daar moet ik niets van hebben.

Verder heb ik het druk vandaag. Weer een twintig stuks kleren goed genummerd en bovendien wasdag.

6 juni 1947

's Middags kwamen we langs de Engelse vesting Malta. Met de kijker kon ik goed zien dat er veel kapot gebombardeerd is in de laatste oorlog.

Een erg grote strop is dat ik niet in Batavia aankom. Ik word al in

Medan of Palembang van de boot gezet. Dat is een bittere pil maar er is niks aan te doen, dus vooruit.

7 juni 1947

Weer warm weer! We hebben nu elke dag verplicht zonnebaden. De eerste dag tien minuten en dat wordt elke dag met tien minuten opgevoerd om te acclimatiseren. De tropenkleding vandaag voor het eerst aan. Krijgen vandaag weer sigaretten, plenty!!

8 juni 1947

Het is half elf 's morgens en ik kom net van de H. Mis. Direct daarop begon op dezelfde plaats de protestantse kerkdienst. Eigenaardig, thuis streng gescheiden, hier aan boord allen broederlijk verenigd. Ben ook even bij de protestantse dienst geweest. Het is misschien gek van me maar 's zondags vooral onder de H. Mis denk je het meest aan thuis en aan Beesd.

WEER GING EEN BOOT

Vijftienhonderd namen afscheid

Op het Marconiplein te Rotterdam schuift een troepentrein langzaam tussen twee hagen familieleden en kennissen door. De jongens puilen uit alle coupéaampjes, wuiven met zakdoeken en gekleurde lappen en er klinken blijde uitroepen, als zij onder de wachtenden hun verwanten ontdekken. Enkele stoutmoedige meisjes zijn op de treeplanken geklommen – de M.P. knijpt een oogje dicht – en rijden een eindje mee, hand in hand met verloofde of broer, die op het punt staat de lange reis naar Indonesië te ondernemen. Van 's morgens tien tot 's middags twee uur rollen de treinen naar de Merwehaven, waar het schip hoog boven de kade torent (...)

In loods 4 worden de laatste formaliteiten vervuld; elk der soldaten worden twee pakjes sigaretten in de hand gedrukt en dan begeven zij zich, een zware plunjezak op de schouder torsend, aan boord. Zij worden luidkeels verwelkomd door degenen, die hun zijn voorgedaan. Achter die luidruchtigheid schuilen spanningen en ontroeringen, die zij niet willen verraden. Een paar dagen geleden, op de laatste dag van hun inschepingsverlof, hebben zij

bedard of aangedaan thuis afscheid genomen. Zij keken vertederd in de ogen van moeder, voelden zich weer kind, toen de stevige hand van vader zich om de hunne sloot (...)

De trossen worden losgegooid, langzaam komt er licht tussen kade en schip. Een grote menigte komt uit de omliggende straten aangestormd en terwijl de ontroering zich aan beide kanten ontlaadt in een opgewonden gejubel, speelt het muziekkorps plechtig het Wilhelmus. Zij zijn vertrokken, de vijftienhonderd, om de plaatsen in te nemen van onderdelen, die onderweg zijn naar het vasteland. Mogen zij onder de Hoogste Bescherming staan; mogen de tranen bij hun terugkeer slechts tranen van vreugde zijn.

Uit: Katholieke Illustratie, jaargang 1949, nr. 41.³

9 juni 1947

Vanmorgen om half zeven zagen we in de verte een stad liggen. Toen zag ik met mijn kijker al dat het een grote stad moet zijn want ik telde gebouwen met acht à tien verdiepingen. Al gauw was de loods en de douane aan boord en voeren we na een kwartiertje de haven binnen. Aan weerskanten van het kanaal grote boulevards met grote verkeerswegen met daarachter kantoorgebouwen en grote villa's. De wegen en huizen stonden niet omringd door gewone bomen maar door palm-bomen. Port Said: de Poort van het Oosten. Er bloeiden in de tuinen allerlei prachtig gekleurde bloemen. De modernste auto's glijden over het asfalt. Ja, de stad bood je op het eerste gezicht een rijk en vrolijk aanzien. Hoewel we later wel andere dingen te zien kregen. Voorbij de stad aan de ingang van het Suezkanaal ging de boot voor anker. Maar voordat de boot stillag, zwermden er al tientallen bootjes omheen. De gekste dingen kon je kopen. De heren schreeuwden in alle talen, hoofdzakelijk Engels en Hollands. Als er wat gekocht moest worden werd een mand aan een touw naar boven gegooid, daarin moest het geld en daarna kwam de waar. Die leek van bovenaf mooi, maar daarna viel het tegen. Soms gooiden ze de waar aan boord, zeer gevaarlijk, want soms geld kwijt en geen waar.

³ De Katholieke Illustratie was een tijdschrift dat nagenoeg in ieder katholiek huishouden werd gelezen, zo ook door Han de Haas. Dit was voor hem een van de weinige gedrukte informatiebronnen vanuit Nederland.

Solide kooplui kregen toestemming van de kapitein om aan boord te komen. Zij boden prachtige tassen, koffers, vulpennen, horloges enz. enz. aan. Maar duur!! Ook geldhandel. Ze gaven grof 16 gulden voor een Engelse pond (officieel 10 gulden). Een echte oosterse goochelaar aan het werk gezien! Ongelooflijk! Ik fotografeerde een Egyptische politiebeambte. Wat ik hem natuurlijk eerst beleefd vroeg, want de heren hier zijn nogal heetgebakerd.

Toen we vertrokken lag het dek bezaaid met afval van bananen, sinaasappelen, dadels en pinda's.

10 juni 1947

Vanmorgen toen ik aan dek kwam, bleek dat we stillagen op het Bittermeer omdat een ander schip moest passeren. Hele gebergten verheffen zich op de achtergrond. 's Middags bereiken we Suez. Een mooi plaatsje met aardige villa's, een leuk kerkje, een groot standbeeld en we bereiken de Golf van Suez. Dezelfde middag nog zagen we de berg Sinaï die boven alle andere uitsteekt. Dezelfde avond gepraat met jongens uit Meteren en Waardenburg. Met jongens uit je eigen streek kun je honderd keer fijner omgaan dan met andere.

Rode Zee, 11 juni 1947

Het wordt met de dag warmer. Het moet hier warmer zijn dan in Indië en ik geloof het graag. We zijn net onder de keerkring. Ik heb even in de ijskelders moeten helpen, 8 graden onder nul, we moesten jassen en dassen omdoen. Het roesten is echter het ergste. Ongelofelijk! De onmogelijkste dingen roesten nog. Nu elke dag wapeninspectie. Je kunt ze bijna niet roestvrij houden. De horloges slaan allemaal uit, de schimmel zit erop. Raar, in de rij staan voor een slokje water. We slapen nu al een paar dagen aan dek. Dat scheelt al een heel stuk met de hitte.

Niets dan water, zien Aden nog en dan naar Sabang, dat we 22 juni hopen te bereiken.

Het is hier trouwens aan boord best te doen, samen met de vrienden naar de bioscoop geweest.

Rode Zee, 12 juni 1947

Weer geweerinspectie en deze morgen les van een parachutisten-officier, die zes jaar gevochten heeft. Zo kom je de tijd best door. Boeken zat! Commando's krijg je door de microfoon. Overal hangen luidsprekers. Je ligt bijvoorbeeld rustig te slapen en opeens hoor je de luidsprekers: "Goedemorgen mannen, het is zes uur. De hangmatten moeten worden opgerold en de bedden in orde gemaakt."

14 juni 1947

Zien nu weer land, eilandjes, maar dat is ook land. Waren heel mooie bij. Passeren vannacht Aden. Dan krijgen we gelukkig de laatste etappe van de reis.

U moet niet denken dat we hier van wereldnieuws verstoken zijn. De radio vangt alles op, de belangrijkste dingen komen op bulletins: 'De Oceaantpost'. Dingen over kampioenschap voetbal, Indië, Holland enz. We hebben krant 'De Witte' die hier aan boord gedrukt wordt.

DEN HAAG Vrijdag vergaderde het kabinet tot 1 u. nm. Voorlopig zijn de besprekingen over Indische aangelegenheden hiermee beëindigd. Het kabinet vond geen aanleiding tot het doen van mededelingen aan de pers. Later in de middag werden ministers Beel en Jonkman door H.M. de Koningin ontvangen.

BATAVIA De Republikeinse delegatie heeft een brief aan de Commissie-generaal gezonden bevattend de zakelijke inhoud van Sjahrir's radiorede van gisteren. Daarin worden de Nederlandse voorstellen voor een interimregering en instelling van federale organen aangenomen. Het ministerie van Overzeese Gebiedsdelen bevestigde vrijdag de ontvangst van de brief, doch wees erop dat deze er niets aan toevoegde dat de federale organen volgens Nederlandse voorstellen ingericht zouden moeten worden. Een zegsman in nauw contact met, doch geen lid van de Commissie-generaal, verklaarde gisteren in Batavia dat men zich over de Republikeinse brief verheugt, aangezien deze wellicht de mogelijkheid opent om de toepassing van uiterste middelen te vermijden.

Uit: De Oceaantpost van de Stoomvaartmaatschappij Nederland aan boord van de Johan de Witt.

Golf van Aden, 15 juni 1947

Ik stap uit mijn hangmat en rol zo tegen de reling. Er lagen jongens onder de hangmatten zo op het dek. Ze waren in een oogwenk drijfnat. Ik zat nauwelijks of ik vlieg weer naar boven naar de reling om ook mijn maag schoon te maken. Naast me hing een jongen die een gezicht zette zo miserabel en zo akelig om naar te kijken dat ineens mijn zeeziekte over was. Hij deed sterk aan een schelvis denken.

De H. Mis kon nu natuurlijk ook niet doorgaan, zodat het een rare zondag is geweest. Want ja, dat is het enige hier wat aan de zondag herinnert, de rest gaat allemaal gewoon door.

Er is bij ons aan tafel altijd ruzie tussen het voorste gedeelte en het achterste over de verdeling van de diverse spijsen, maar nu was het erg kalm.

16 juni 1947

Erg is dat mijn horloge niet meer loopt, ik heb het naar een horlogemaker gebracht, een korporaal, maar hij kon het niet repareren, had geen spullen. Is er geen betrouwbare horlogemaker in Medan, dan zal ik het maar retourneren, dan kunt u het beter gebruiken.

17 juni 1947

Vanmorgen een plechtige requiemmis voor de zielenrust van de overleden vader van een van de Jagers.

18 juni 1947

Vandaag ben ik wc-wacht. Dat klinkt misschien raar in de oren, toch is het zo. Zo ben ik ook al zoetwaterkraanwacht geweest. Toezien dat het alleen voor drinkwater gebruikt wordt en er niet te veel gedronken wordt.

Vandaag is de Kota Inter gepasseerd. Heeft ook Verbinding aan boord, was twee dagen eerder vertrokken.

19 juni 1947

Er gaan geruchten dat we toch doorgaan naar Batavia. Er zou een telegram uit Den Haag ontvangen zijn met de order dat we allemaal naar Batavia gaan. Ik hoop dat het waar is, alhoewel ik het nog niet geloof.